

مروری مختصر بر نقش فرهنگ در علوم مالی

جلال‌الدین صادقی شهرستانک، عضو هیئت علمی جهاد دانشگاهی واحد خراسان جنوبی
 مجتبی ابراهیمی رومنجان، گروه حسابداری، واحد فردوس، دانشگاه آزاد اسلامی، فردوس، ایران
 احمد مخمل باف، باشگاه پژوهشگران جوان و نخبگان، دانشگاه آزاد اسلامی واحد بیرجند
 Ahmadmakhmalbaf@yahoo.com

چکیده - تأثیر فرهنگ در علوم مالی در دهه‌های اخیر مورد مطالعه و بررسی، کشورهای مختلف قرار گرفته است. این مطالعه با استفاده از روش اسناد کاوی و مطالعه متون موجود در حوزه فرهنگ در علوم مالی به مروری اجمالی بر نقش فرهنگ در علوم مالی می‌پردازد. مطالعه حاضر در ابتدا، به تعریف و تفسیر فرهنگ می‌پردازد و در ادامه ابعاد فرهنگی، ارزش‌های فرهنگی، نقش فرهنگ در توسعه علوم مالی و ابعاد فرهنگی کار شاغلین و دانشجویان علوم مالی را مورد بررسی قرار می‌دهد. نتایج این مطالعه حاکی از آن است که با نهاده کردن فرهنگ از طریق آموزش در بین دانشجویان و شاغلین حرف علوم مالی با توجه به ابعاد و ارزش‌های فرهنگی در علوم مالی، می‌توان از گسترش مفاسد اقتصادی و مالی جلوگیری نمود و از این طریق بر توسعه، رشد و تعالی علوم مالی در سطح جامعه، تمرکز نمود.

کلمات کلیدی: فرهنگ، علوم مالی، ابعاد فرهنگی، توسعه علوم مالی، ارزش فرهنگی، حسابداری.

مقدمه

در دهه‌های اخیر در مطالعات حوزه علوم مالی، تمایل به استفاده از نظریه‌های رفتاری بوجود آمده است که از دستاوردهای مهم این مطالعات آگاهی نسبت به نقش عوامل محیطی در کشورهای مختلف می‌باشد. نتایج این مطالعات باعث شده است برای تشخیص عوامل محیطی مربوط و تأثیر آن‌ها بر علوم مالی، تلاش‌هایی بیش از پیش بوجود آید. یکی از این عوامل محیطی که در مطالعات انجام شده اخیر به آن اشاره شده است، فرهنگ می‌باشد. از آنجا که در جوامع انسانی بین منابع انسانی و غیر انسانی واکنش‌های متقابل و تعاملاتی بوجود می‌آید و با توجه به این مهم که علوم مالی جزئی از فعالیت‌های اجتماعی و شامل منابع انسانی و غیر انسانی می‌باشد و از آنجا که فرهنگ بر منابع انسانی تأثیر می‌گذارد، می‌توان چنین اذعان داشت که فرهنگ می‌تواند بر ابعاد مختلف علوم مالی تأثیر بگذارد. در

سطح بین‌المللی نیز جهت همگرایی و هماهنگ سازی علوم مالی بویژه در استانداردهای حسابداری برای افزایش قابلیت مقایسه و افزایش سرمایه‌گذاران خارجی و همچنین گسترش بازارهای مالی بین‌المللی، تلاش‌های روزافزونی صورت گرفته است که این امر بدلیل برخی اختلاف‌های فرهنگی، سیاسی و اقتصادی میان کشورهای مختلف دارای ابهاماتی بوده و در حال حاضر امکان‌پذیر نمی‌باشد، و باید با پذیرش استانداردهای بین‌المللی آن‌ها را با شرایط هر کشور تطبیق داد چرا که با قاعده‌مند بودن و با شفافیت ساختارهای مالی در محیط بین‌المللی می‌توان در امتداد زیرساخت‌های مالی قدم‌های استواری برداشت و سلامت نظام مالی و اداری که همواره از دغدغه‌های مدیران مالی بوده را برطرف نمود. لذا می‌توان چنین اذعان داشت در این راستا، مادامی که فرهنگ موجود اصلاح نشود، با استانداردگذاری بین‌المللی و... وضعیت موجود سامانی نخواهد یافت و توسعه علوم مالی به مثابه گیاهی بدون ریشه باقی خواهد ماند. این مطالعه در ادامه به مروری مختصر بر نقش فرهنگ در علوم مالی می‌پردازد و آن را بررسی می‌نماید.

تعاریف و تفاسیر فرهنگ

در فرهنگ لغت معین و فرهنگ لغت عمید، تعاریف زیادی در مورد فرهنگ شده است که برخی از آن‌ها عبارت از: علم و دانش، ادب و معرفت، عقل و خرد، تعلیم و تربیت، تدبیر و چاره و آثار علمی و ادبی یک قوم و ... است. جامعه‌شناسان برای واژه فرهنگ بیش از پانصد تعریف بیان کرده‌اند که بررسی همه‌ی آن‌ها بسی دشوار خواهد بود، لذا این مطالعه با توجه به مطالعات انجام شده در حوزه علوم مالی به تعریف و تفسیر فرهنگ می‌پردازد. نیکومرام و محمدی (۱۳۹۱) در مطالعه خود، فرهنگ را اینگونه تعریف کرده‌اند: فرهنگ عبارت است از مجموعه‌ای از ارزش‌ها، باورها، درک و استنباط و شیوه‌های تفکر یا اندیشیدن که اعضای سازمان در آن‌ها وجوه مشترک دارند و همان چیزی است که به عنوان یک پدیده درست به اعضای تازه‌وارد آموزش داده می‌شود. هافستد (۱۹۸۰ و ۱۹۹۱) که از اولین نویسندگانی است که به مطالعه فرهنگ در علوم مدیریت پرداخته است و همچنین مطالعات وی به عنوان پلی میان حوزه انسان‌شناسی و مدیریت شناخته می‌شود، در مطالعه خود فرهنگ را رفتارهای اکتسابی که بدان طریق می‌توان اعضای گروهی را از گروه دیگر متمایز کرد، تعریف می‌کند. همچنین ویولت (۱۹۹۳) در مطالعه خود بیان می‌دارد، فرهنگ، سیستمی یکپارچه از الگوهای رفتاری آموخته شده است که ویژگی اعضای خاص هر جامعه را تشکیل می‌دهد و خاستگاه آن ارثی

نیست. حاجیها و سلطانی (۱۳۹۳) در مطالعه خود فرهنگ را به عنوان ویژگی یک ملت و نه افراد می‌دانند و جنبه مهم آن را اندازه‌گیری با رفتارهای کلامی و غیرکلامی افراد می‌دانند. همچنین ترایس و بیر (۱۹۹۳) فرهنگ را سیستمی از عقاید مشترک تعریف کرده‌اند. لذا سیستم‌های ارزشی مشترک در یک جامعه باعث شکل‌گیری فرهنگ در آن جامعه می‌شود (نکونام، ۱۳۹۱). اسمیرسیچ (۱۹۸۳) تعاریف و دیدگاه‌های مختلف در مورد فرهنگ را در پنج مورد: ۱- وسیله‌ای برای برآورده ساختن هرچه بهتر نیازهای حیاتی و روانی بشر، ۲- مکانیسم توافقی کنترل‌کننده‌ای که هر یک از افراد جامعه را به ساختارهای اجتماعی پیوند می‌دهد، ۳- سیستمی از ادراکات مشترک، ۴- سیستمی از نمادها و مفاهیم مشترک و ۵- تجسمی از ضمیر ناخودآگاه تفکر انسان‌ها، خلاصه نموده است. تفسیر فرهنگ نیازمند این مهم است که منابع انسانی با توجه به ویژگی‌های قابل درک و قابل مشاهده نتایجی بگیرند.

نگاهی اجمالی به ابعاد فرهنگی در علوم مالی

مدل‌های فرهنگی بسیاری در مطالعات محققان ارائه شده است به نحوی که آن‌ها ابعاد فرهنگی را در مدل‌های خود گنجانده‌اند. در داخل و خارج کشور مطالعاتی در زمینه فرهنگ انجام شده است که این مطالعه در ادامه به بررسی اجمالی آن‌ها می‌پردازد. حاجیها و سلطانی (۱۳۹۳) در مطالعه خود به این نتیجه رسیدند که فرهنگ سازمانی به عنوان عاملی تأثیرگذار بر رویه‌های حسابداری می‌باشد و فرصت برای انجام پژوهش‌های بیشتر در زمینه کاربرد ارزش‌های انگیزه‌ای حسابداری وجود دارد. حاجیها و خراط زاده (۱۳۹۳) در مطالعه خود به این نتیجه رسیدند که مدیران می‌توانند با ایجاد تغییرات فرهنگی در سازمان‌ها، موجبات بهبود سیستم حسابداری مدیریت را فراهم آورند. نیکومرام و محمدی (۱۳۹۱) به ارائه یک الگو و ارزیابی نقش عوامل فرهنگی براساس مدل هافستد در فرایند تدوین استانداردهای حسابداری پرداختند. دهکردی و دیگران (۱۳۹۰) در مطالعه خود به این نتیجه رسیدند که تمام ابعاد فرهنگ سازمانی بر گرایش کارآفرینانه سازمان مؤثر بوده و از آنجا که سیستم حسابداری بر این گرایش تأثیرگذار است، یک تأثیر غیرمستقیم از فرهنگ می‌پذیرد. دارابی و رام روز (۱۳۸۸) در مطالعه خود به این نتیجه رسیدند که وجود تنوع فرهنگی در خرده فرهنگ حسابداری شواهدی مبنی بر اهمیت تفاوت‌های فرهنگی موجود در یک کشور را ارائه می‌نماید. نیکومرام و دیگران (۱۳۸۸) در مطالعه خود به این نتیجه رسیدند که همبستگی بسیار ضعیفی بین متغیرهای فرهنگ و محافظه‌کاری در گزارشگری مالی وجود دارد، که منجر به عدم پذیرش رابطه معنادار بین ارزش‌های فرهنگی و

محافظه‌کاری در حسابداری شده است. در سطح بین‌المللی نیز مطالعاتی توسط محققان (هافستد، شوارتز، گری، اینگلهارت، هوکس، روکیچ، اسپیندلر، چارلز هیل، وودروف، ترامپرز، اینتکلز و اسمیت، مک دوکال رلامول) در حوزه مدل‌های فرهنگی صورت گرفته است که در ادامه این مطالعه به اختصار برخی از این مدل‌ها که در علوم مالی مورد کاربرد قرار گرفته‌اند را مورد بررسی قرار می‌دهد. پروفیسور هافستد ۴ شاخص برجسته را از میان فاکتورهای آنالیز شده در مطالعه‌ی خود درباره تفاوت‌های ارزش‌های فرهنگی استخراج نمود که این چهار شاخص عبارت از: ۱- فاصله قدرت، ۲- شاخص فردگرایی، ۳- شاخص مردانگی، ۴- شاخص اجتناب از عدم اطمینان است. در مطالعات بعدی میکائیل بوند و همکارانش، پنجمین شاخص یعنی جهت‌گیری طولانی مدت، را نیز به آن‌ها افزود. اخیراً ششمین شاخص توسط مطالعه میکائیل منیکوف بنام، جلوگیری در مقابل عدم جلوگیری، به ابعاد فرهنگی مطالعات پروفیسور هافستد افزوده شد (حاجبها و سلطانی، ۱۳۹۳). مدل گری در واقع توسعه دهنده مدل هافستد در رابطه با الگوهای فرهنگی است که در آن ارزش‌ها و عملکردهای حسابداری، به عنوان یک زیرمجموعه به ارزش‌های اجتماعی و پیامدهای نهادی اضافه شده است (همان). شوارتز، تئوری مرتبط با ساختار و محتوای ارزش‌ها را مطرح نمود که تئوری او بدلیل این که چندین ارزش جداگانه را در مجموعه محدودی از انواع ارزش‌های شناخته شده جهانی در فرهنگ‌های مختلف سازماندهی می‌کرد، پیشرفت قابل توجهی داشت. محققان مدل شوارتز را به طور مستقیم و روشن به حسابداری بسط نداده‌اند اما برخی از آن‌ها نظیر دارابی و رام روز (۱۳۸۸) پیشنهاداتی را ارائه داده‌اند، که اگر هدف پژوهش آزمون خصوصیات فردی و رفتار حسابداران در محیط‌های فرهنگی مختلف باشد، معیارهای ارزش سطح فردی حسابداران باید مورد استفاده قرار گیرند؛ اما اگر ارزش‌های حسابداران با ویژگی‌های نهادی و فرهنگ‌های مختلف و به عنوان چارچوب تنظیم‌کننده گزارشگری مالی مقایسه شوند، بکارگیری هر دوسطح فرهنگی و فردی مطلوب‌تر خواهد بود. شوارتز، ابعاد فرهنگ را در یکی از دوسطح فردی و فرهنگی تقسیم‌بندی می‌کند، که ابعاد ارزش‌ها در سطح فردی عبارت از: ۱- مؤلفه‌های امنیت، انطباق، سرعت و مذهب، ۲- مؤلفه‌های قدرت و سنت، ۳- مؤلفه‌های پیشرفت و تحریک‌کنندگی، ۴- مؤلفه‌های لذت و تحریک‌کنندگی، ۵- مؤلفه‌های هدایت خود، ۶- مؤلفه‌های جهان‌گرایی، ۷- مؤلفه‌های جهانی شدن، است؛ و در سطح فرهنگی عبارت از: ۱- تجسم، ۲- سلسله مراتب، ۳- تسلط، ۴- استقلال احساسی، ۵- استقلال فکری، ۶- تساوی‌گرایی، ۷- هارمونی و هماهنگی، است (شوارتز، ۲۰۰۱). محققان چهار متغیر فرهنگی دیگر به نام‌های ۱- زمینه بالا در

مقابل پایین، ۲- جوامع یکنواخت در برابر متنوع، ۳- تصمیم‌گیری فردی و ۴- جهت‌گیری موقتی را به ابعاد سطح فرهنگی شوارتز، افزودند. شوارتز و باردی (۲۰۰۱)، در مطالعه خود بیان داشتند، از آنجا که ارزش‌ها نسبت به اعمال و شرایط اولویت دارند، تنوع گروه‌های فرهنگی موجود در حرفه حسابداری، بدلیل تفاوت‌های قومی، جنسی و مذهبی به وجود تنوع در نگرش‌ها و رفتارها منتج خواهد شد. ابعاد فرهنگی مطالعه گلوب (۲۰۰۴) عبارت از: فاصله قدرت، اجتناب از عدم اطمینان، جمع‌گرایی درون گروهی، قاطعیت، تساوی جنسیتی، آینده‌نگری، عملکردگرایی و نودوستی می‌باشد و همچنین ابعاد فرهنگی مطالعه ترنر و ترامپنر، عبارت از: عام‌گرایی برابر خاص‌گرایی، تجزیه در برابر ترکیب، فردگرایی در برابر جمع‌گرایی، درون‌مداری در برابر برون‌مداری، توالی زمانی در برابر تقارن زمانی، توجه به وضعیت اکتسابی در برابر توجه به وضعیت انتسابی افراد و سلسه مراتب طبقاتی است (حاجیها و سلطانی، ۱۳۹۳). بدلیل آن‌که در هر کشور فرهنگ مربوط به همان کشور حاکم است، لذا نمی‌توان رابطه‌ای که برای تمامی جوامع مصداق داشته باشد (با وجود مطالعات فرهنگی انجام شده توسط محققان) بیان نمود.

علوم مالی و ارزش‌های فرهنگی

مطالعات آقای گری بیانگر کوشش‌های با اهمیتی برای توسعه مدلی به منظور تعریف سازوکاری گردید تا طبق آن بتوان ارزش‌های اجتماعی را به ارزش‌های حسابداری مرتبط گرداند (مهرانی، ۱۳۷۴). گری از مطالعات پروفیسور هافستد و ابعاد ارائه شده توسط او استفاده نمود و همچنین ارزش‌های حسابداری را بر خرده فرهنگ حسابداری تعریف کرد، که عبارت از: ۱- کنترل حرفه‌ای (حرفه-گرایی در مقابل کنترل قانونی)، ۲- یکنواختی (یکنواختی در مقابل انعطاف‌پذیری)، ۳- محافظه‌کاری (محافظه‌کاری در مقابل خوش‌بینی) و ۴- پنهان کاری (محرمانه بودن در مقابل شفافیت)، است (نوروش، ۱۳۸۱). لذا یکی از متغیرهای مهم محیطی که ارزش‌های حسابداری نیز از آن نشأت می‌گیرد، متغیر فرهنگی است. گری بیان نمود که می‌توان ارزش‌های حسابداری را از ارزش‌های فرهنگی استخراج نمود لذا بر این اساس ارزش‌های فرهنگی در یک کشور بر تصمیم‌گیری در علوم مالی (برای مثال حسابداری)، تأثیر دارد (نوروش و سپاسی، ۱۳۸۴). رضازاده (۱۳۸۱) در رساله دکتری خود، رابطه بین ارزش‌های اجتماعی مبتنی بر فرهنگ (فاصله قدرت، اطمینان‌طلبی، فردگرایی و مردگرایی) را با ارزش‌های حسابداری (پنهان کاری و محافظه کاری) مورد بررسی قرار داد. وی به این نتیجه رسید که

برخلاف نظریه گری، میزان پنهان کاری با وجود افزایش مردگرایی، کاهش یافته است که این امر در عمل قابلیت تعمیم الگویی واحد از ارزش‌های فرهنگی و حسابداری در ایران را با تردید مواجه کرده است.

تأثیر فرهنگ در توسعه علوم مالی

مهمترین خصیصه‌ای که جریان توسعه علوم مالی از جنبه فرهنگی نیازمند آن است، این مهم می‌باشد که نگرش علمی بر فرهنگ جامعه حاکم شود. اگر نگرش علمی بر جامعه حاکم شود، همه‌ی افراد به آسانی به این درک خواهند رسید که، انجام کارهای بزرگ مستلزم زحمت و تلاش در زمینه‌های متعدد و کوچک علمی است. لذا مفهوم توسعه علوم مالی، به مفهوم انجام کارهای بزرگ در زمان کوتاه نیست. با بررسی مطالعات گذشته، می‌توان این مهم را دریافت که دومین ویژگی فرهنگ در توسعه علوم مالی، اعتقاد به لزوم رعایت حقوق دیگران است، چرا که در این راستا می‌توان به حدیثی از پیامبر (ص)، اشاره نمود که می‌فرمایند: "هرآنچه برای خود می‌پسندی، برای دیگران هم پسند و آنچه برای خود نمی‌پسندی، برای دیگران هم نپسند." اشاره نمود؛ بدین جهت که سایر مردم هم از حقوقی برخوردار هستند که ما برای خود قائل می‌باشیم. ویژگی فرهنگی دیگری که لازمه توسعه علوم مالی است، پذیرش لزوم نظم‌پذیری جمعی بصورت یک باور فرهنگی می‌باشد؛ چرا که برای تحقق توسعه علوم مالی پذیرش نظم‌پذیری جمعی باید تبدیل به یک باور فرهنگی شود. ویژگی فرهنگی دیگری که می‌توان برای توسعه علوم مالی به آن اشاره نمود، اعتقاد فرهنگی به آزادی سیاسی است؛ چرا که دولت در جامعه‌ای که بخواهد علوم مالی آن توسعه پیدا کند، دولتی است که باید امور را اداره نماید، نه اینکه در امور دخل و تصرف نماید. ویژگی فرهنگی دیگری که می‌تواند به توسعه علوم مالی بیانجامد، نابودی اعتقاد به فقر و ریاضت است، چرا که در فرهنگ مناسب توسعه علوم مالی، مردم در کنار اعتقاد به مسائل ارزشی باید اعتقاد به دنیا هم داشته باشند. لذا می‌توان چنین ادعانمود که فرهنگ، پایه رفتارهای انسانی است و در عین حال ایجاد باورهای فرهنگی نیازمند زمان‌های طولانی می‌باشد^۱. با توجه به مطالب مطروحه، شکل شماره ۱، ویژگی‌های فرهنگی مناسب در توسعه علوم مالی را نشان می‌دهد.

شکل شماره ۱: ویژگی‌های فرهنگی مناسب در توسعه علوم مالی

ویژگی‌های فرهنگی در توسعه علوم مالی				
نگرش علمی	لزوم رعایت حقوق دیگران	لزوم نظم‌پذیری جمعی	اعتقاد فرهنگی به آزادی سیاسی	نابودی اعتقاد به فقر و ریاضت

تأثیر فرهنگ بر ابعاد اخلاقی کار شاغلین و دانشجویان علوم مالی در ایران

رمضانپور و دیگران (۱۳۹۴) در مطالعه خود در رابطه با بررسی نقش فرهنگ فاصله قدرت بر اخلاق کار حسابداران به این نتیجه رسیدند که در جامعه ایران، فاصله قدرت بعد از انقلاب اسلامی بیشتر شده است، که یکی از دلایل آن، افزایش تورم بدلیل کاهش ارزش پول و اختلالات اقتصادی در میان مردم است، این امر باعث گردیده تا شکاف عمیقی بین طبقات مختلف جامعه بوجود آید، لذا این فاصله‌ها و سایر عوامل دیگر موجب تشدید در فاصله قدرت گردید. همچنین آن‌ها پیشنهاد کردند، بدلیل اینکه افراد تمایل دارند کارفرمایان خود را به خود جلب کنند و این رفتار آن‌ها در راستای عمل کردن به شکل حرفه‌ای و اخلاقی است، مفهوم روابط کاری در شرکت‌ها فراتر از کارفرما و کارمند نرود، تا منجر به دلزدگی و یا حتی اقدامات غیراخلاقی در کارمندان نشود. در رابطه با تأثیر فرهنگ بر ابعاد اخلاقی دانشجویان علوم مالی در ایران نیز می‌توان به نتایج مطالعه جباری و رحمانی (۱۳۹۱) اشاره نمود، که بیان داشتند: از آنجا که برخی از دانشگاه‌های جهان در سرفصل دروس رشته حسابداری، یک یا چند درس تحت عنوان اخلاق حرفه‌ای دارند، برای بالا بردن سطح توسعه اخلاقی دانشجویان حسابداری کشورمان، از اینگونه دانشگاه‌ها الگو گرفته و در سرفصل دروس رشته حسابداری، چند واحد درسی تحت عنوان اخلاق حرفه‌ای گنجانده شود. همچنین بیان داشتند که با آموزش‌های اخلاقی لازم، سعی شود جهت‌گیری اخلاقی دانشجویان علوم مالی و شاغلین حرفه‌های علوم مالی را به سمت مسائل اخلاقی صحیح سوق داده و از این طریق از گسترش فسادهای مالی جلوگیری شود، و در پایان پیشنهاد کردند که ضمن جلوگیری از خروج دانشجویان از کشور، سعی شود با آموزش‌های سطح بالا در فراهم‌سازی زمینه‌های ارتقا سطح توسعه اخلاقی، حساسیت اخلاقی، نیت اخلاقی و جهت‌گیری اخلاقی دانشجویان، تلاش شود.

نتیجه‌گیری

باتوجه به مطالعه انجام شده می‌توان نتیجه گرفت که فرهنگ هر جامعه به طور ناخودآگاه بر نحوه طراحی و اجرای سیستم‌های اطلاعاتی موجود در مؤسسات مختلف آن جامعه تأثیر می‌گذارد. همان طور که اشاره شد فرهنگ جامعه نیز در بستر زمان و در بطن جامعه شکل می‌گیرد، لذا، تا زمانی که فرهنگ جامعه اصلاح نشود، وضع جامعه سامانی نخواهد یافت. برای خروج از این نابسامانی در راستای توسعه علوم مالی، پیشنهاد می‌شود، نظام آموزشی اصلاح شود، چرا که توسعه علوم مالی،

فرایندی بلندمدت است و انسانی که در طی این زمان دچار تحول می‌گردد، نیازمند آموزش‌ها و تخصص‌هایی ویژه‌ای می‌باشد. در ایران نیز باید با افزایش سطح آموزش‌ها، پژوهش‌ها و نهادهای فرهنگی در جوهره وجود دانشجویان علوم مالی و ارتقاء توسعه اخلاقی، از خروج دانشجویان ممتاز جلوگیری شود و همچنین با آموزش‌های ضمن خدمت از گسترش فسادهای مالی جلوگیری نمود و با آموزش‌های اخلاقی سطوح اثربخشی و کارایی را در شاغلین حرف علوم مالی بالا برد.

منابع

۱. جباری، حسین؛ رحمانی، حلیمه. (۱۳۹۱). "تأثیر فرهنگ بر ابعاد اخلاقی دانشجویان حسابداری". اولین همایش مالی حسابداری و مدیریت. بیست هفتم و بیست و هشتم اردیبهشت ماه. دانشگاه آزاد اسلامی. واحد نور.
۲. حاجیه، زهره؛ سلطانی، مریم. (۱۳۹۳). "نگرشی بر ابعاد فرهنگی حسابداری". پژوهش حسابداری. شماره پانزدهم. زمستان. صص ۸۳-۱۰۷.
۳. حاجیه، زهره؛ خراطزاده، محدثه. (۱۳۹۳). "بررسی رابطه فرهنگ سازمانی و معیارهای خلق ارزش در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران". مدیریت فرهنگ سازمانی. دوره دوازدهم. شماره سوم. صص ۴۲۱-۴۳۸.
۴. دارابی، رویا؛ رام‌روز، علیرضا. (۱۳۸۸). "تأثیر فرهنگ بر درک حسابداران از مفاهیم حسابداری بکار گرفته شده در استانداردهای گزارشگری مالی بین‌المللی". پژوهشنامه حسابداری مالی و حسابرسی. شماره یازدهم. صص ۱۳۳-۱۷۳.
۵. دهکردی، علی؛ رضازاده، آرش؛ نجم‌آبادی، عامر دهقان؛ دهقان نجم‌آبادی، منصور. (۱۳۹۱). "تأثیر فرهنگ سازمانی بر گرایش کارآفرینانه سازمان (مطالعه موردی: شرکت خودروسازی زامیاد)". توسعه کارآفرینی. سال پنجم. جلد دوم. صص ۴۷-۶۶.
۶. رضازاده، جواد. (۱۳۸۱). "رابطه فرهنگ با ارزش‌های حسابداری (محافظه‌کاری و پنهان‌کاری)". رساله دکتری. دانشگاه علامه طباطبائی.
۷. رمضانپور، اسماعیل؛ مشکي، مهدی؛ کریمی، مهان. (۱۳۹۴). "بررسی نقش فرهنگ فاصله قدرت بر اخلاق کار حسابداران". سومین کنفرانس بین‌المللی حسابداری و مدیریت. سی ام مهر ماه. مرکز همایش‌های تلاش. تهران.

۸. مهران، کاوه. (۱۳۷۴). "تأثیر فرهنگ بر حسابداری". بررسی‌های حسابداری و حسابرسی. زمستان ۷۴ و بهار ۷۵. شماره چهاردهم و پانزدهم. صص ۸۷-۱۱۴.
۹. نکونام، جعفر. (۱۳۹۱). "نقش فرهنگ در هماهنگ سازی استانداردهای حسابداری". اولین همایش منطقه‌ای رویکردهای نوین حسابداری و حسابرسی. خرداد ماه. دانشگاه آزاد اسلامی واحد بندرگز.
۱۰. نوروش، ایرج. (۱۳۸۱). "بررسی ارزش‌های فرهنگی در ایران و امکان دستیابی به هدف ارائه به نحو مطلوب استانداردهای بین‌المللی حسابداری". بررسی‌های حسابداری و حسابرسی. شماره سی ام. صص ۵۹-۷۹.
۱۱. نوروش، ایرج؛ سپاسی، سحر. (۱۳۸۴). "بررسی رابطه ارزش‌های فرهنگی با هموارسازی سود در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران". بررسی‌های حسابداری و حسابرسی. شماره چهلیم. صص ۸۱-۹۶.
۱۲. نیکومرام، هاشم؛ جبارزاده کنگرلوئی، سعید؛ خدایار یگانه، سعید. (۱۳۸۸). تأثیر ارزش‌های فرهنگی بر محافظه‌کاری در گزارشگری مالی شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران". مجله مدیریت فرهنگی. سال سوم. شماره ششم. صص ۲۳-۳۷.
۱۳. نیکومرام، هاشم؛ محمدی، مهدی. (۱۳۹۱). "طراحی و ارائه مدل مفهومی ارزیابی نقش فرهنگ در تدوین استانداردهای حسابداری". مجله مدیریت فرهنگی. سال ششم. شماره هفدهم. صص ۲۹-۵۳.
14. Hofstede, G. (1980). "Culture's consequences: international differences in work-related values". Beverly Hills CA: Sage.
15. Hofstede, G., (1991), "Cultures and Organizations: software of the mind,
16. New York: McGraw-Hill.
17. Trice, H.M., and J.M. Beyer, (1993), "The Cultures of Work Organizations", New Jersey: Prentice-Hall.
18. Schwartz, S. H., Bardi, A. (2001). Value Hierarchies across cultures: Taking a similarities perspective. Journal of cross cultural psychology. Pp, 268-290.
19. Smerich, (1983), "concept of culture and organizational Analysis", Administrative Science Quarterly, NO(28), Pp: 342.
20. Trice, H.M., and J.M. Beyer, (1993), "The Cultures of Work Organizations", New Jersey: Prentice-Hall.
21. Violet, W.J., (1993), "The Development of International Accounting Standard: An Anthropological Perspective", International Journal of Accounting Education and Research.